

GABRIELE D'ANNUNZIO.

1.

Aki olvasta az olasz lapok tudósításait D'Annunzio haláláról s ha nincs is hozzászokva ekkora nemzeti gyászhoz, mely egyetlen zokogás-ként rázta meg Itáliát, valamit megérezhet máris a költőkatona egészen sajátos egyéniségéből, melynek párját alig-alig találhatnók meg más népek irodalmában. s különösen nem a mienkében. S bizonyos, hogy akik annakidején felkarolták a lánytekintetű, de elszánt ifjút, ki már tizenöt éves korában egy kötetnyi verset írt össze s ellentétben annyi verselő kamasz költővel, ki is tudta adadni, nem igen sejtették, hogy az irodalmi és arisztokrata szalónok kedvencének útja valaha is a repülőgép kormánykerekéig vezethet. «Különösség» volt ő akkor, alkalmas hosszas kávéházi vitákra az irodalom akkori gócaiban, de főleg a franciás levegőjű paloták fogadóestélyein, ahol az ifjú költő önérzetesen és eredményesen aratta dicsősége oly korán áhított babérait. Feltűnő, de a későbbi D'Annunzio-képbe illő az a mód, ahogy kora fiatalságában kiadói, környezetét gyengéd zsarnoksága alá fogta. «Tetszik nekem a dicsőség . . . — írja tizenhétéves korában apjának — tudom, hogy örülni fogtok, ha halljátok majd dicsőséges nevemet . . .» S D'Annunzionak ez a fanatikus ragaszkodása elhatározásához, jelöli ki egész pályáját is. Uralkodni az életen, halálón, hírnéven, megfürödni a művészi, szellemi, testi gyönyör minden változatában és kizengeni mindezt a «szavaknak egyetlen lendületével» — ez írói-emberi kátéja legeslegelején már s ezt a frenetikus líraiságát meg is őrizte haláláig.

2.

Csontja velejéig impresszionista volt. Minden hatott rá, ami az őt érzéken át ostromolta ezt az irruens lelket s vad természetet. S bámulatos ósztónnel mindig arra remeg legjobban, mely a nagy teremtők mániájából száll föl, mint új tanítás s a hallgatagok ajkán tétovázik kimondatlanul. Először Carducci-t falja föl és első gyerek-kötetében barbárabb a «barbár» mesternél. De pár évre rá költészete az «impassibilité» ormai felétör, a szenttelen költői magatartás apostola a töle meglepetést váró, egyre növekvő olvasói, rajongói előtt. Am alighogy Verga, a szicíliai verista őserő híre eljut Rómába, megszületik az ő tollán is a «*Novelle di Pescara*», mely a természet nyers erejének, a földnek, a földhöz ragadt népnek dicsérete. S így tovább: sorra következnek, mint izgalmának és mohó újság-vágyának martalékai: Zola, Dosztojevszkij, Tolsztoj, Walt Whitmann. Mindezen hatásoknak terméke egy-egy könyv, vizsga, próba, az önérzet elégtétele, rohanás az idővel, futó beteltség a dicsőség vágyával. E korszak befejezésül aztán egy görögországi utazás és végre kiegyensúlyozódik a könyv-ihletés, a természet és a virtuóz mesteri verseles hármassága máig is legszebb művében, a «*Laudi*» három kötetében. «*Az égnek, a földnek, a tengernek, a hősöknek dicsérete*» — hirdeti az összefoglaló cím, teljes erejével a leíró-impresszionista mindent bekebelező hódításnak. Egy újra élt görög-római mitológia ez, de, ha a hangsúly, a patétikus, de elegáns kommentár a fontosabb, mondhatjuk, D'Annunzio mitológiája. A hang valóban erőteljes, szabad, féktelen, gáttalan, ahogy csak a szabad versek idején szokott feltörni, de nála a klasszikus mértékek ezer változatának fűzérére láncolva. Részletes analízis sokat segítene itt, de csak utalunk az ismertre: «*A szarvas halálá-ra*, amelyben a keményen kitervelt kereten belül mennyi változata, szinte teljessége, motívumainak: a természet nyers erejének, az ősemberi nosztalgianak,

az élő világ mitikus alakjainak, küzdelmeinek, minden mozzanat pontos leírásának szimfóniája. E versben, pedig impresszionista ihletésű ez is, nincs egy föléletes sor, de minden szükséges benne van. Bámulatos párhuzama a megelevenítő erőnek és elképzelésnek, mely együtt ér a célhoz, kimerülten, a kielégültség szinte fizikai érzésével.

E hármaskötete 1904-ben jelent meg. A századforduló első négy évében érte el tökéletességét D'Annunzio művészeté. Ebből az időből való a már említett Pescarai Novellákon kívül a *Figlia di Iorio* című, nálunk is bemutatott drámája.

Ami D'Annunzioiban jó, e művekben maradandóan van meg. S ha valaha, mint költő is redivivus lehetett és lehet, ezeknek a műveinek köszönhető. Természetesen igen fontos, hogy eredetiben olvassuk őket. Zenét, mert ez tiszta zene, «defordítani» nem lehet. Annyi, mint egy táj és fényképe. Viszont eredetiben elég nehéz olvasmányok, telve D'Annunzio feltámasztott szavaival, különleges, ingerlő és nyelvészmodorosságaival, ami mind csak fokozza persze a művészi hatást. Ezekre a művekre nem én szavazok, hanem az olasz kritikusok higadtabb eleme, de meg a közvélemény is, mely, mint költőt, ezen versek és novellák szerzőjét ajánlja.

3.

Mert ami utánuk következik a zaklatott költői oeuvre-ben, botrányt kavarázó regényei, változatos sikerű drámai kísérletei, párizsi önkéntes számkivetése, inkább csak emberileg érdekes, de így aztán különösen. Újra csak feltűnik a nyughatatlan becsvágy-motívum, mely szüntelenül hajtja őt újabb izgalmakba, hogy soha egy pillanatra se érezze lankadni teremtő erejét s mindennél, mindenkinél forróbban áhított dicsőségét, aminek új és klasszikus fényt adott pályája. Pályája, mely igazán olyan változatos volt, amilyennek óhajtotta. A sűrű levegőjű Róma —, arisztokrata légkör —, felváltva időnként az Abruzzók hegyi hűvösségével, aztán Párizs, az irodalmi élet modern Athénje — s végül, szinte már éppen idejében, a világháború mozgalmassága: a színpad úgy változik mindig, hogy vitalitása mind nagyobb erőre kaphasson, mely ugyan a korral csökken, de éppen a fokozódó benyomások és izgalmak növelik érzetét.

De nemcsak a háború zaja szólította haza a költőt, hogy hadvezér legyen belőle, hanem a kiengesztelődés heves vágya is, mely annyit emésztette külföldi, mégha zajos magányában is. Kozmopolita költőnek indult, de feláldozta kultúráját, külföldi híret az édes hazai visszhangért s amivel kezdte, Carducci helyével fejezte is be: ő lett a sajátos olasz klasszicizmus folytatója s utolsó képviselője.

Füsi József.

A SZARVAS HALÁLA.

*Lassan bealkonyult. Lapulva lestem
a szarvasok nyomát a sűrű nádban,
s a Serchioban egy embert úszni láttam,
lankadva már a lombos esti lesben.*

*Egy ember úszott, mégis borzalommal
remegtem, mint az éji vad szagára.
Vörös sörénye volt, vörös szakála
s a hóna szőre sűrű, mint cirokhaj;*

*de más szőr volt ez, mint hosszú szakála,
mert mintha nőtte volna lenn a lágyék
és mintha vastag végtagokba válnék,
úgy verdesett a vízben lába szára,*